

IZVJEŠTAJ O TRGOVINI LJUDIMA U 2015. GODINI

BOSNA I HERCEGOVINA – Nivo 2

Bosna i Hercegovina je polazišna, odredišna i tranzitna zemlja za muškarce, žene i djecu koji su žrtve trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada. Žene i djevojke iz BiH su u zemlji žrtve seksualnog iskorištavanja u privatnim stanovima, motelima i na benzinskim pumpama. Porodice i lokalne organizirane kriminalne grupe podvrgavaju dječake i djevojčice romske pripadnosti prisilnom prosjačenju i služenju u domaćinstvu u prisilno sklopljenim brakovima. Žene i djevojke iz evropskih zemalja žrtve su seksualne trgovine unutar zemlje. Žrtve iz BiH su žrtve trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada u građevinarstvu i drugim sektorima u zemljama širom Evrope, između ostalog, u Azerbejdžanu, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Srbiji i Austriji. Korupcija u policiji stvara okruženje koje pogoduje izvršenju određenih krivičnih djela koja se dovode u vezu s trgovinom ljudima. Promatrači su izvijestili da lokalna policija u nekim slučajevima prihvata mito ili seksualne usluge u zamjenu za obavještanje vlasnika bordela i noćnih klubova o planiranim policijskim akcijama, dok neki drugi pripadnici rade u objektima gdje se odvija prisilna prostitucija.

Vlasti Bosne i Hercegovine se u potpunosti ne pridržavaju minimalnih standarda za eliminiranje trgovine ljudima; međutim, one čine značajna nastojanja u tom pravcu. U predmetu koji datira iz 2009. godine Tužilaštvo BiH je podiglo do sada najveću optužnicu za krivično djelo trgovine ljudima protiv 13 državljana BiH kojim se terete za vrbovanje 672 osobe radi prisilnog rada u Azerbejdžanu. Međutim, nastojanja policije na nižim nivoima su smanjena. Nadležna tijela su utrostručila broj identificiranih žrtava, ali su i priznala potrebu za intenzivnijim nastojanja da identificiraju žrtve prisilnog prosjačenja i radne eksploatacije. Vlasti su počele provoditi obuku za inspektore rada na temu borbe protiv trgovine ljudima i uključile su ih u regionalne mreže monitoringa i referalnih mehanizama. U Federaciji Bosne i Hercegovine nisu donesene izmjene Krivičnog zakona kojima bi se zabranili svi oblici trgovine ljudima u skladu s državnim zakonskim odredbama i međunarodnim pravom, čime se onemogućava zemlji da krivično goni djela trgovine ljudima.

PREPORUKE ZA BOSNU I HERCEGOVINU: Energično provoditi istrage u predmetima trgovine ljudima te pristupiti krivičnom gonjenju i dovoljno oštrom kažnjavanju počinitelja djela trgovine ljudima, kao i službenika i zvaničnika za koje se utvrdi da su saučesnici u takvim djelima; uskladiti zakone FBiH kako bi se svi oblici trgovine ljudima eksplicitno kriminalizirali u skladu s državnim zakonom i UN TIP protokolom (Protokolom o trgovini ljudima) iz 2000. godine; provesti obuku za pravosudne organe na temu pristupa krivičnom gonjenju usmjerenog na žrtve; provesti obuku za službenike koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama na temu proaktivne identifikacije žrtava, posebno žrtava prisilnog rada i prisilnog prosjačenja; standardizirati pomoć žrtvama u cijeloj zemlji i osmisliti specijalizarne vidove pomoći za muškarce i djecu žrtve trgovine ljudima; adekvatno zaštititi žrtve od prijetnji u toku istrage i krivičnog gonjenja u predmetima trgovine ljudima, posebno djecu žrtve; uključiti Rome u procese odlučivanja o zaštiti žrtava; dozvoliti žrtvama trgovine ljudima da napuste skloništa samovoljno bez pratnje; i pružiti adekvatnu pomoć svim žrtvama, bez obzira da li će njihov slučaj završiti na sudu.

KRIVIČNO GONJENJE

Vlasti su postigle različit stepen napretka u primjeni zakonskih odredbi protiv trgovine ljudima. U BiH je trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada kažnjiva prema članu 186. Krivičnog zakona kojim su propisane kazne zatvora u trajanju od 3 do 10 godina. Ove kazne su dovoljno stroge i razmjerne kaznama propisanim za druga teška krivična djela, poput silovanja. U toku 2014. godine je Tužilaštvo BiH pokrenulo istragu protiv jednog osumnjičenika za djelo trgovine ljudima prema članu 186. dok je u 2013. godini bilo šest osumnjičenih. U junu 2014. godine je Tužilaštvo BiH podiglo u historiji zemlje najveću optužnicu za djelo trgovine ljudima protiv 13 državljana BiH optuženih za prisiljavanje 672 osobe, od kojih su gotovo svi državljani BiH, na rad u građevinskoj industriji u Azerbejdžanu u periodu do 2009. godine; time je povećan broj optuženih u odnosu na 2013. godinu kada je krivično gonjeno 5 osoba. Međutim, sud nije osudio niti jednog optuženog za djelo trgovine ljudima, dok su 2013. godine osuđene dvije osobe.

Država Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Svaki entitet ima političku, zakonodavnu i sudsku vlast. Distrikt Brčko je samoupravna jedinica pod ingerencijom države. Parlament FBiH nije usvojio zakon kojim bi se kriminalizirali svi oblici trgovine ljudima u skladu sa državnim zakonom, te zakonom Republike Srpske i Distrikta Brčko, kao i sa UN TIP protokolom iz 2000. godine. U nedostatku takvog zakona, Federalno tužilaštvo i dalje krivično goni osobe osumnjičene za trgovinu ljudima radi seksualnog iskorištavanja prema starim odredbama člana 210. „Navođenje na prostituciju” Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Federalno tužilaštvo je provelo istragu protiv 3 osumnjičene osobe i podiglo optužnicu protiv 4 osobe prema članu 210. dok je u 2013. godini bilo 14 osumnjičenih i 8 optuženih. Sudovi u Federaciji su donijeli osuđujuću presudu protiv pet optuženih, kao i 2013. godine, i izrekli dvije uvjetne kazne; preostala tri optužena su kažnjena kaznom zatvora u ukupnom trajanju od pet godina i sedam mjeseci. Organi u Republici Srpskoj nisu provodili istrage niti podizali optužnice protiv osumnjičenih za djelo trgovine ljudima, dok je u 2013. godini vođena jedna istraga i podignuta jedna optužnica. Međutim, sudovi u Republici Srpskoj su izrekli osuđujuće presude protiv tri osobe optužene za trgovinu ljudima, dok je u 2013. izrečena jedna osuđujuća presuda; sudovi su zamijenili dvije zatvorske kazne novčanim kaznama i jednoj osobi izrekli kaznu zatvora u trajanju od 10 godina za djelo trgovine ljudima. U Distriktu Brčko su smanjena nastojanja u pravcu otkrivanja i gonjenja djela trgovine ljudima. Istraga je pokrenuta protiv samo jedne osobe osumnjičene za djelo trgovine ljudima; nije podignuta niti jedna optužnica protiv osumnjičenih za takvo djelo i nije izrečena niti jedna osuđujuća presuda, dok je u 2013. godini vođena istraga protiv 3 osumnjičene osobe, krivično su gonjene dvije osobe i osuđujuća presuda izrečena jednoj osobi za djelo trgovine ljudima .

Državne vlasti su organizirale osnovnu obuku za sudije i tužioce iz krivičnog gonjenja i procesuiranja predmeta trgovine ljudima. Vlasti su pružile logističku podršku za jednu obuku na temu vođenja istraga u predmetima trgovine ljudima za 60 pripadnika agencija za provođenje zakona. Tri policijske akademije u zemlji su u svoje nastavne planove i programe uvele tematske cjeline vezane za borbu protiv trgovine ljudima. Vlasti nisu izvijestile o istragama, krivičnom gonjenju niti presudama protiv vladinih zvaničnika umiješanih u izvršenje krivičnih djela vezanih za trgovinu ljudima; međutim, korupcija i umiješanost zvaničnika u djela trgovine ljudima su i dalje znatan problem koji je onemogućio istražne radnje u toku godine.

ZAŠTITA

Vlasti su u znatnoj mjeri povećale nastojanja da pruže zaštitu žrtvama trgovine ljudima nakon što je broj identificiranih žrtava opao na najniži broj u toku prethodnog izvještajnog perioda. Vlada je identificirala 48 žrtava trgovine ljudima u 2014. godini, što je trostruko više u odnosu na 16 žrtava identificiranih u 2013. godini. 37 identificiranih žrtava su bile maloljetne osobe. 35 osoba su žrtve prisilnog prosjačenja, 10 su žrtve seksualne eksploatacije i 3 su žrtve prisilnog rada. Državni koordinator je priznao da vjerovatno postoji veći broj žrtava koje su izmakle pažnji nadležnih organa. Prema odredbama entitetskih zakona o navođenju na prostituciju, policija može tretirati maloljetne osobe dobi od 14 i više godina kao maloljetnike koji se bave prostitucijom, a ne kao žrtve silovanja ili trgovine ljudima. Policija u BiH koristi upitnik za utvrđivanje statusa potencijalnih žrtava i nadležni organi koriste zvanične referalne mehanizme za pružanje pomoći žrtvama. Nadležni organi su radi pružanja pomoći uputili 14 žrtava u tri sigurne kuće koje vode NVO i jednu žrtvu u dom za napuštenu djecu; centri za socijalni rad su pružili pomoć 21 žrtvi, dok 13 žrtava nije primilo nikakav vid pomoći zato što pomoć nisu ni tražile. Nadležni organi su žrtvama pružali pomoć samo ako su žrtve samoinicijativno pomoć tražile. Odluke o pružanju pomoći djeci žrtvama trgovine donose skrbnici ili službenici centara za socijalni rad, ovisno o okolnostima. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je dodijelilo male grantove u ukupnom iznosu od 60.000 KM (37.200 USD) dvjema NVO kao pomoć za domaće žrtve trgovine ljudima, uključujući i sklonište, odjeću, savjetovanje, obrazovanje i obuku za rad. Domaće žrtve ne moraju ostati u sigurnoj kući da bi primale pomoć potrebnu za njihovu reintegraciju. Ministarstvo sigurnosti je obezbijedilo 120.000 KM (74.400 USD) dvjema NVO za pomoć stranim žrtvama, uključujući i sklonište, medicinsku i prishološku podršku i usluge repatrijacije. U skloništa su bili smješteni i muškarci žrtve trgovine ljudima, ali im nisu nuđene specijalističke usluge. Žrtvama nije dozvoljeno da napuštaju skloništa bez pratnje.

Strane žrtve trgovine ljudima imaju pravo na humanitarnu vizu koja im omogućava privremeni boravak i rad u Bosni i Hercegovini. U 2014. godini su vlasti izdale boravišnu dozvolu jednoj žrtvi trgovine ljudima. Prije podnošenja zahtjeva za vizu žrtve imaju rok od 30 dana da odluče da li će podnijeti zahtjev za vizu, iako su u praksi privremene boravišne dozvole izdane samo onim žrtvama čiji je slučaj procesuiran. Promatrači su izvijestili da u slučaju da tužitelji utvrde da svjedočenje žrtve nije potrebno ili kada obustave istragu, vlada često pokreće postupak deportacije žrtava trgovine ljudima bez da im pruži adekvatnu pomoć ili organizira njihovu sigurnu repatrijaciju. Vlasti su rijetko upućivale strane žrtve davateljima pravnih usluga uprkos protokolima o saradnji sa NVO. Eksperti su iskazali zabrinutost u pogledu tehnika vođenja razgovora sa djecom žrtvama trgovine, primijetivši da se s njima razgovara u prisustvu osobe osumnjičene za njihovo iskorištavanje. Osim toga, Grupa eksperata Vijeće Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) je dokumentirala zastrašivanje djece-žrtava u toku sudskog postupka te navela da nadležni organi nisu preduzeli raspoložive mehanizme pravne zaštite kako bi ih zaštitili od prijetnji. Zvaničnici su primijetili da postoji potreba da se jača kontinuitet brige o žrtvama u toku cijelog sudskog postupka i da se unaprijedi zaštita marginalizirane populacije, kao što su Romi. Žrtve trgovine ljudima mogu tražiti obeštećenje i jedna NVO je u septembru 2014. godine uložila prvi odštetni zahtjev za nematerijalnu štetu u ime četiri žrtve trgovine ljudima. Nije bilo izvještaja o zatvaranju, izricanju novčane kazne ili drugom vidu kažnjavanja žrtava zbog činjenja nezakonitih djela kao direktne posljedice trgovine ljudima. Samo u Distriktu

Brčko postoji odredba koja oslobađa žrtve trgovine ljudima od krivičnog gonjenja za takva djela.

PREVENCIJA

Vlasti su nastavile ulagati napore na prevenciji trgovine ljudima. Vlasti su imale na raspolaganju državni akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima za period 2013.-2015. i tim koji čine predstavnici državnih i entitetskih vlasti i vlasti Distrikta Brčko, a nevladine organizacije su vršile monitoring njegove provedbe. Državna međuresorna istražna uradna grupa se sastajala mjesečno i usvojila je program rada za period 2015.-2017. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima je u izvještajnom periodu objavio godišnji izvještaj o borbi protiv trgovine ljudima. Vlada je dodijelila 10.000 KM (6.200 USD) za aktivnosti vezane za obilježavanje Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima 2014. godine, kao i za javnu kampanju u cilju prevencije radnog iskorištavanja djece. Vlasti su obučile inspektore rada na temu borbe protiv trgovine ljudima i integrisala ih u regionalne timove za monitoring koji vrše koordinaciju primjene državnih referalnih mehanizama. Vlasti su i dalje provodile javne kampanje za prevenciju, usmjerene na potražnju za komercijalnim seksualnim uslugama, iako je GRETA zaključila u svom izvještaju za 2013. godinu da ta nastojanja još uvijek nisu adekvatna. Vlasti nisu nastojale smanjiti potražnju za prisilnim radom. Vlada za svoje diplomatsko osoblje nije obezbijedila obuku na temu borbe protiv trgovine ljudima niti je izdala smjernice.

(NESLUŽBENI TEKST I AKCIONI PLAN)

-- Svaki narativni izvještaj o trgovini ljudima sadrži konkretne preporuke za vladu, čiju realizaciju u narednoj godini vlada treba razmotriti. Pored specifičnih preporuka za određenu državu u sklopu narativnog izvještaja, Ministarstvo inostranih poslova SAD-a će za vašu vladu pripremiti kratak akcioni plan koji održava te preporuke. Akcioni plan i prateće preporuke imaju za cilj državama pružiti smjernice koje se odnose na minimalne standarde navedene u Zakonu o zaštiti žrtava trgovine ljudima; ti standardi su generalno u skladu sa standardima utvrđenim u Protokolu za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala („Protokol iz Palerma“).

Akcioni plan za Vladu Bosne i Hercegovine

U daljem tekstu su date preporuke u vezi s konkretnim strateškim i operativnim ciljevima kako bi se unaprijedila nastojanja Vlade Bosne i Hercegovine u borbi protiv trgovine ljudima u narednoj godini:

1. Energичno provesti istrage, krivično goniti i osuditi počinitelje djela trgovine ljudima, kao i zvaničnike za koje su utvrdi da su saučesnici u počinjenju takvih djela, i izreći presude koje će u dovoljnoj mjeri odvratiti novo činjenje takvih djela.
2. Uskladiti zakon FBiH kako bi svi oblici trgovine ljudima bili izričito kvalificirani kao krivična djela u skladu sa državnim zakonom i UN TIP protokolom iz 2000.
3. Obučiti pripadnike pravosudnih organa na temu pristupa krivičnom gonjenju usmjerenog na žrtve.
4. Obučiti službenike koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama da proaktivno identificiraju žrtve, posebno žrtve prisilnog rada i prisilnog prosjačenja.

5. Standardizirati pomoć žrtvama u cijeloj zemlji i osmisliti specijaliziranu pomoć za muškarce i djecu žrtve trgovine ljudima.
6. Adekvatno zaštititi žrtve od prijetnji u toku istrage i krivičnog gonjenja u predmetima trgovine ljudima, posebno djecu žrtve.
7. Uključiti Rome u procese odlučivanja o zaštiti žrtava.
8. Omogućiti žrtvama trgovine ljudima da napuštaju sigurne kuće u skladu sa svojom slobodnom voljom, bez pratnje.
9. Pružiti adekvatnu pomoć svim žrtvama, bez obzira da li će počinitelji u njihovom slučaju završiti na sudu.